

**Somorjai Ádám OSB: *Mindszenty-források*
Agostino Casaroli levéltári hagyatékában. 1962–1995.
 METEM. Budapest 2018.**

Somorjai Ádám OSB a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség gondozásában 2018-ban megjelent *Mindszenty-források Agostino Casaroli levéltári hagyatékában* című kötetében egy csokorba gyűjti össze a Mindszenty József bíborossal kapcsolatos Agostino Casaroli levéltári hagyatékában található leveleket, feljegyzéseket. Az eredeti források lelőhelyének pontos közlésével, a már magyar nyelven megjelent szövegek előbbi megjelenési helyének feltüntetésével a szerző tovább növeli a dokumentumgyűjtemény értékét. Az 1962-től 1990-ig megjelenített okmányokat, a hiteles közlésen túl, a szerző szakszerű és eligazító magyarázatokkal látta el a lábjegyzetben. A könyvnek a varázsát, illetve Somorjai Ádámnak a témában való széles körű járatosságát a lábjegyzetelés adja. Az olyan olvasó is, aki csak most ismerkedik Mindszenty József életével és meghurcoltatásaival, a jegyzetekkel ellátott 136 oldalas, száraz dokumentumoknak tűnő kötet átolvasása után reális képet nyerhet a magyar bíboros személyéről. Mivel a szerző magyarázataival a legkisebb félreértések tisztázására is nagyon odafigyel, bárki olvasó összefüggéseiben szemlélheti a történeteket. Hadd emeljük ki, hogy az okmányközlés minden szabályát pontosan betartva, a jegyzeteléseket történészi érzékkel, elfogultságtól mentesen, a Mindszenty-kép teljesebb és helyesebb megismertetése érdekében teszi a szerző. Azt sem szabad elhallgatni, hogy Casaroli és diplomata munkatársai a tárgyalásokat követően utólag készítették el az itt közölt dokumentumokat. Ebben feltételezhető, hogy szerepet játszhattak az egyházi diplomaták egyéni szempontjai, esetleg szubjektív meglátásai, de azért Mindszenty József magatartását, szavait bizonyára hitelesen rögzítették

és továbbították. Őket semmilyen érdek nem vezette abban, hogy a valóságot elferdítve írják le, és így közvetítsék a vatikáni államtitkár vagy a szentatya felé.

A könyvben nemcsak Mindszenty József személye jelenítődik meg, hanem XXIII. János és VI. Pál pápa, Cicognani bíboros államtitkár, Franz König bíboros, továbbá a kommunista rezsimmel szemben álló avagy kompromisszumra hajló magyar püspökök, illetve püspökjelöltek, és nem utolsósorban a Kádár-rendszer egyházat/kat sanyargató Állami Egyházügyi Hivatal mindenesei. Az írásba foglalt tárgyalások a magyar kormány képviselői és a vatikáni diplomaták közötti tárgyalások a kommunista állam és a katolikus egyház érdekeinek ütköztetéséről szólnak, valójában mindvégig a meghurcolt esztergomi érsek, Mindszenty József bíboros megoldatlan ügyét feszegetik.

A bőséges Mindszenty-irodalmat ismerve feltehetjük a kérdést, hogy Somorjai Ádám most megjelent könyve tartalmaz-e különösebben újabb tényfeltárást?! Azt felelhetjük, hogy igen. Kritikus szemmel szemlélve is olyan „újdonságokat” fedezhetünk fel benne, amelyek éppen a bíborossal kapcsolatosan vitatott állításokról nyújtanak biztosabb támpontot a történészszakértők számára. A gyűjteményes anyag nem egy esetben emberi problémákat tisztáz vagy új fénybe helyez, s ezáltal realisabb kép megformálódását nyújtja a sokat szenvedett bíborosról és a szenvedését előidéző rezsimről egyaránt.

A kötetben ilyenformán összegyűjtött dokumentumokon keresztül a Szentszék Ost-politikája is terítékre kerül. Főleg az 1990-es fordulat után utólagosan fogalmazott kritikánk a Vatikán kelet-európai politikájával szemben az itt közölt dokumentumok ismeretében árnyaltabbakká válnak. Ezért is tartom nagy értéknek Somorjai Ádám OSB könyvét.

Marton József